NOVICE

gospodarskih, obertnijskih in narodskih stvarí.

Izhajajo vsako **sredo** in **saboto**. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

Tečaj XIII. **V Ljubljani v saboto 10. februarija 1855.** **List 12.**

Od kod možganini červ pri vertoglavnih ovcah in ikre pri prešičih?

(Dalje.)

Čujmo, kaj je prof. Haubner v omenjenem zboru saksonskim gospodarjem pripovedoval:

„Naša domača živina ima červe *), ki so si v glavo in vrat popolnoma podobni, v životu pa so različni. Eni so dolzega života, ki je ali gladek in okroglat, ali pa tudi ne, in tak, kakor da bi bil sklep na sklep nataknjen in plošnjat — to so tako imenovane gliste trakulje (Bandwürmer), ker so traku podobne **). Drugi pa so kratkega in okroglega života — mehurčiki z neko vodo napolnjeni; to so mehurčarice ***) (Blasenwürmer). Skušnje pri trakuljah učé za gotovo, da v določnih dobah, to je, ko so dosti stare, postanejo plodne in se pojajčkih (ikrah) plodijo, — mehurčarice pa ne. Nihče tedaj ni prav vedil: od kod se zaredé mehurčasti červi. Čudno je bilo to sicer vsim, zakaj so červi, ki so si v bistvenih delih (v glavo in vrat) popolnoma podobni, si v tem inaki, da eni se izležejo iz oplojenih iker, drugi pa ne, in da tedaj morajo tako rekoč pervotno se napravljati“.

„Mislili so in mislili, nazadnje so vendar pravo izmislili, da mehurčarice bi utegnile tudi trakulje biti, ki so se le zašlé in se potem premenile v mehurčarice, — da pa se spet premenijo v trakulje, ako pridejo na drugo, jim pravo mesto. Treba je tedaj bilo to, kar se je dosihmal umnim glavam le dozdevalo, po skušnjah poterditi. Zato so začeli skušati; izbrali so pripravno zdravo živino in ji dali mehurčaric jesti. In kaj je bilo iz tega? Živina, ki je požerla mehurčaste červe, je mehur prebavila (pocérala), glave in vrata pa ni mogel želodec prekuhati. Kakor v teh skušnjah, tako ravna tudi natora. Nekteri izgledi bojo to bolj razjasnili. Na priliko: Mačka požrè miško, miška je ikrasta (finnig) — kaj se zgodí? — v mački se zaredí trakulja (Bandwurm). Če človek jé meso ikrastega prešiča, se zaredí v njem trakulja. Pes je poručal morskega zajčka (Kaninchen), ki je imel ikre, in v psu tem se zaredí trakulja. Tako so skušnje mnogokrat ponavljane vselej kazale, da iz mehurčaric se nareja trakulja“.

„Zdaj pa je bilo treba še narobe skušati: ali se namreč tudi iz trakulje zalége, to je, iz jajčkov ali iker dolzih glist, trakulj imenovanih, zaredé mehurčasti červi? Po vsem ni bilo več dvomiti o tem. Vendar se je tudi skusiti moglo. Psu so dali mehurčastih červov vertoglavne ovce jesti. Blizo 2 mesca potem se je mu že v čevah zaredila trakulja in je bila že tudi plodna, to je, trakulja je imela že jajčke v sebi, ktere so dali 7 jagnetom povžiti. 14 dní potem se je lotila vsih teh jagnet vertoglavnost, to je vse perve znamnja tiste bolezni, ki je tudi gospodarjem pod imenom vertoglavnice (Drehkrankheit) le predobro znana, so bile očitne na njih: rudeče očí, vroča in boleča glava, vročnica itd. Čeravno koj ozdravljane, so bile vendar vse čez 2 mesca popolnoma vertoglave. Dosihmal se je mislilo, da bolezen ta izvira iz napačne klaje, soparnih hlevov itd., in da iz tega se vnamejo možgani, iz vnetih delov pa se izceja neka méza (limfa), iz ktere se oživí mehurčasti červ. Zdaj pa je bolezen bolje spoznana, — vnetje možganov ni vzrok červa, ampak je le nasledek; možgani se vnamejo, kadar je zaléga trakulje pot našla v možgane“.

„Kako pa pridejo ovce k ti zalegi? in kako pride ta v njih glavo? To je takole: Trakulja ima v zadnjih sklepih svojega života to zalego (ikre); ta zadnji konec se loči, gré z blatom ali tudi sam od živine in pade kamor koli; če je živina, postavimo, na paši se očedila te zalege, zleze ta, ker ima življenje v sebi, na kako travno perjiče ali štiblico; — ovca se pride past in pomuli travo in s travo vred trakuljo zalego; ta zalega pa ne ostane le v želodcu, ampak iz želodca se sili po drobu; kjer ni kraj za njo, pogine; le tisti del ostane in popolnoma v mehurčastega červa zraste, ki je zašel v možgane. Mi smo pri skušnjah našli tako mertvo zalego, ki je v serce, pljuča, preponko, miške itd. zašla, pa tù poginila“.

„Še veliko veliko druzih skušinj s psi, mačkami, belimi miškami itd. bi lahko povedal, pa se mi na tem mestu nepotrebno zdí. Resnica je odkrita, — gotovo je, da mehurčarice, kakor, postavimo, červ v možganih vertoglavnih ovác, ikre pri prešičih itd. niso živalice posebnega plemena, ampak tako rekoč le gosénice (Larven) trakulj. (Dalje sledí.)

*) Kar smo v poslednjem listu omenili zastran besed „červ“ in „glista“ naj nam dajo častiti bravci tudi tù veljati.

**) V knjižici „Domači zdravnik“ je „Bandwurm“ plošnjata glista imenovana, al to ne gré prav, ker imamo plošnjate gliste, na priliko, metljaje na jetrih, ki pa niso „Bandwurm“. Morebiti je kje kakošna dobra slovenska beseda za to glisto znana? Če je, prosimo za-njo. Začasno pa smo si skovali besedo trakulja, ker ne maramo za izraze, ki so iz dveh besed zloženi!

***) Tudi to besedo ponujamo kot skovano Slovencem. Vred.

Majhne obertnije po kmetih.

(Dalje).

Poglejmo najprej na živalstvo, kaj bi iz njega (razun porabe ali prodaje mesa, kož, loja itd.) gospodar na kmetih utegnil še porabiti obertnijsko.

Na Poljskem in Rusovskem narejajo ondašnji kmetje samí potrebno jermenje za konjsko opravo, kakor za ujzde, berzde, žile, vojke itd. Napravljajo si pa to takole: Kravjo kožo ogarajo s kropom in stergonom, in jo zrežejo v dolge jermene več ali manj široke. Potem prišijejo en konec h drugemu; oba konca teh sošitih jermenov sošijejo pa na enako vižo, in tako je napravljen dvojnat trak. Zdaj ga napojijo z zlo zgreto mastjo (navadno z ribjim ali brezovim oljem), ga obesijo na strop na kak žebelj, in ga obtežé na spodnem koncu. Med ta dva traka vtaknejo dve palici, da se ravnovažno križate. S tema vijejo in sučejo trakova večkrat, da se eden z drugim močno stiskuje. V tem se usnje močno razgreva; kmetje pa ga večkrat sukaje vedno napajajo z mastjo, dokler

ni usnje popolnoma popilo vse mastí in se v gibko pa močno verv stanjšalo. Take usnjate verví so jako terpežne, skorej nerazterglive, za domačo potrebo neprecenljive, pa se vé, da se tudi lahko prodajajo.

Marljivo naj se nabira svinsko šetinje, pasja kunina, jazbečja, dihurjeva dlaka, in očiščene naj se prodajajo ščetarjem in čopičarjem. Da ste žima in arovnica veliko vredne in za mnoge izdelke ugodne, in da je lahko ju v dnar spravljati, ni treba, da bi posebej dokazovali.

Veliko več dobička, kakor od živalstva, si utegne pa gospodar od rastlinstva nakloniti. Kjer so gojzdi blizo in je obilo lesa, se dá marsikaj zaslužiti. Sekanje drevja, obtesovanje hladov, nabiránje suhljadi in nje vezanje v butare, vožnja derv itd. so res težavne in trudne dela, potrebujejo pa malo orodja in nobene posebne vednosti; z žago, sekiro ali teslo se dá večidel vse opraviti. Marljiv človek pa ne bo pri tem ostal; on bo napravljal doge, letve, skodlje, deske, kole itd., rezljal bo poljsko orodje, stergala, lopate in druge take potrebne stvarí. Mnogo ljudí na kmetih dela sita in rešeta, škafe in verče; oni napravljajo sode, kolesa, otročjo igračo itd. Po slovenskih deželah menda v tem obertnijstvu ni pridnišega ljudstva, kakor so prebivavci ribniške fare, v Soderšici in Dolenji vasi na Krajnskem, ki mnogo lesnine: žljic, rešet, obročev, škafov, kadí itd. na leto izdelajo in ne le na Krajnskem, temuč v vsih sosednih deželah prodajajo; mnogo družin v teh farah nima druzega zaslužka; ribniško blago je deleč znano in obrajtano zavolj nizke cene. V Pikardíi na Francozkem izdeljujejo tamošnji kmetje četverokotne škatlje iz bukovine; v okrožji Doubs naproti narejajo le oble in okrogle škatljice iz jelovine; te zlimajo, ali pa na mestu, kjer se oba konca stikata, utverdijo z lesenimi klinčki. Oboji izdelki so pa tako lični, da jih deleč okoli prodajajo, ter ž njimi veliko skupijo.

Po nekterih vaséh na Francozkem in Nemškem so se vašani poprijeli izdelovanja posebne lesníne, po kteri jim tudi lep dobiček doteka. Nekteri pripravljajo namreč les za kertače, kterega v mesta rokodelcom prodajajo; nekteri narejajo kolovrate in vretena; drugi, kjer se terdi les nahaja, izdelujejo iz njega žljice, vilice, bičnjake, coklje, palice in druge take stvarí, ktere gredó daleč po svetu.

Zopet drugej narejajo lesene kola razne velikosti in vrednosti, bolj ali manj umetno izdelane, brez vsega železja, ali pa tudi s kakimi železnimi pridavki. Da je tako orodje potrebno, posebno na kmetih, je sploh znano, tedaj se spravlja tudi lahko v dnar.

(Dalje sledí.)

Tudi vojska ima svoje dobro.

Zraven nadlog, ki jih vojske naključujejo deželam, jim pa tudi donašajo iz ptujih krajev marsikaj dobrega v vedah, umetnijah, obertnijstvu in poljodelstvu.

Mnogim se bo kaj tacega slišati čudno zdélo, — al zgodovina nam že od starodavnih časov resnico tega poterjuje.

Med vsimi zmagovavci, od kterih nam povestnica pripoveduje, da so ponosno svet strahovali, ga menda čez Aleksandra Velikega ni bilo nobenega, ki je med naj hujimi vojskinimi viharji, ki so stresali svet, neprenehoma skerbel za povzdigo znanost, in si vseskozi nevtrudljivo prizadeval, domovino svojo — Grecijo — bogatiti z zakladi daljne Perzije in Indije. Slavnemu svojemu učitelju Aristotelju, naj večjemu natoroznancu starih časov, je on iz ptujih dežel, ktere je zmagal, pošiljal nove rastline, vdomačeno žival pa tudi divjo zverino, in mnogo imenitnih stvarí iz rudstva. Neprenehoma je ukazoval nabirati vse, kar bi utegnilo njegovi domovini v vedah, poljodelstvu in obertníi v prid in korist biti. Tako je prišel na gerško polje rajž, na gerške verte žlahno sadje: iz male Azije mnogo hrušk, in Armenije jabelk, iz Egipta breskev, limon iz Medije, češinj iz Ponta; iz Indije so prišli pavi in papige. V Indii si je Aleksander osvojil mnogo čed lepe goveje živine; naj žlahnejše goveda je veleval izbirati in jih v požlahnjenje živinoreje pošiljati v Macedonijo. Aleksander je gotovo tudi pervi Europejec bil, ki je slone vidil v njih domovini; 300 jih je vzel seboj na Gerško. Že v starih časih so spoznali dobrotljive nasledke te Aleksandrove vojske, in Plutarh terdi, da je on s svojimi vojskami človeštvu več dobička naklonil, kot vsi gerški modrijani s svojimi jalovimi domišljami.

Rimljani so bili ljudstvo, ktero ni nič koristnega in djanskega (praktičnega) zanemarjalo, — za kmetijstvo in vertnarstvo so pridno skerbeli. Ni tedaj čuda, da v vsih vojskah so tudi na to pazili, kaj bi koristnega novega za polje in verte domú prinesli, nasproti pa tudi, kako bi iz domače dežele zaplodili koristne sadeže v take deržave, ki so jih svoji oblasti podvergli. Tako je Sekst Papini ob času cesarja Augusta iz Afrike prinesel breskvine mandeljne in iz Sirije sišole, — Luci Viteli, pozneje cesar, je pripeljal na Laško smokve (fige), pistacije in murbe iz Sirije, — potratni Lukul, ki je Mitridata premagal, je iz Ponta seboj vzel lepo višnjo — polno sadja, ktero so, ko je zmagovaven domú prišel in po tadanji navadi slovesni vhod obhajal, pred njim peljali; pravijo, da tudi on je breskve, marelice in veliko krasnih vertnih cvetlic iz jutrovih dežel v svoje verte zasadil. Tudi živinorejo so zboljševali Rimci s ptujim blagom, ki so ga zaplodili med domače; tako so po premagani Kartagi pripeljali lepe konje domú, in iz španjskih vojsk ovce za povzdigo domačih plemen.

Preseljevanje narodov in divja druhal, ki se je razlila po zahodnih deželah, ni bila sicer v prid poljodelstvu. Vendar gré tistemu preseljevanju narodov čast in hvala, da smo v srednjo Europo dobili rež, ktere popred nihče v teh deželah poznal ni. Hune tedaj, ki so pod Atilom — „šibo božjo“ — mnogo mnogo dežel tako grozovito razdevali, je previdnost božja izvolila, da so tako rekoč za odškodovanje brezštevilnega zlega, ki so ga razsuli čez zahodne dežele, nam prinesli naj imenitnišo hrano, ki nam jo daje zdaj rež.

Veliko bolj podučeni v mnozih razdelkih kmetijstva in ravno tako nadušeni za razširjenje islama (mahomedanske vére) so zmagonosi Arabci posedli rodovitne dežele ob srednjem morji in povsod pušali sled svoje koristne delavnosti, ki je očitna še dandanašnji. Povsod, kjer so se naselili, so vpeljali iz jutrovih dežel imenitne sadeže, ki so se pod milim nebom severne Afrike, Sicilije in Hispanije kmali kmali udomačili. Naj važniša darova pa, ki so ga Saraceni zapadnim deželam donesli, sta bila cukra terst in pa reja svilodov (židnih gosenc), — uni je prišel iz Indije v Arabijo, Arabci pa so ga zaplodili v Egipt, Sicilijo, Rhodus, Kandijo in južno Španjsko, — te pa so sicer Gerki še špogali ob času Justiniana, Arabci pa še le so jih zaplodili v Sicilijo, na Španjsko in Portugaljsko. Tudi za sirek in rajž se jim imajo Španjci zahvaliti. Tudi pavolo so vpeljali Saraceni v južno Europo, na Španjskem berž ko ne že v 8. stoletji, v Sicilijo v 12. stoletji. Mnogo mnogo žlahnih sadnih drevés je prišlo z vojsko Arabcov v južno Europo, — veči del žlahnega sadja, ki zdej raste na Laškem in Španjskem, in od tod pri nas je došlo po njih iz jutrovih dežel, tako: limona, grenkljata pomeranča, ki je v Indii unkraj Ganges-a doma, sladka pomeranča, ki je kitajsk sad, sladki rožiči, kresno grojzdiče ali ribez, ternijolice ali bodeče grojzdiče. Tako nahajamo povsod, od Egipta noter do južne reke pirenejskih gor, blagodarni sled zmagovavcev arabskih.

Vojniški sili Arabcev se uverstujejo križarske vojske, s kterimi se je nova dôba za zahodne dežele začela. V 200 letih je okoli 7 milijonov ljudí iz zahodnih dežel vrelo v

jutrove, večina njih iz pobožnega namena, mnogo pa tudi iz dobičkarije, da bi vlovili bogastva, ali da so se klatili v ptujih krajih iz raznih namenov, bolj Bogu na poti, kakor na božji poti. Čeravno so križarske vojske skor vsi Europi naključile mnogo zmešnjav, so položile vendar seme za boljše čase ne le o verskih zadevah temoč tudi o tem, da so jutrove dežele s svojimi obilnimi poljskimi zakladi se odperle zahodnim deželam, ki so jim po padu rimskega cesarstva po vsem zaperte bile. V verte samostanov in grajšin se je jelo od teh časov zasajati mnogo novega sadja in tert, marsiktera kuhinska zelenjad in marsikak drug sad, ki je poprej neznan bil. Marsiktero seme je v romarski torbici skrito prišlo v zahodne dežele; priča tega so mnoge imena sadja in druzih sadežev, ki opominjajo še danes na križarske vojske, kakor cipriška debela sliva, debela damaščenska, jeruzalemska in turška sliva (ali dermonceljni), — damaščenska vertna roža, roža iz Jerihe, — Kalotna čebulja in virsinški kapus. Tudi obdelovanje cukrenega tersta in raba cukra, kakor tudi svilarstvo se je močno pospešilo po križarskih vojskah v zahodnih deželah.

Ako se ozremo na zmiraj oboroženi stan Angležev v jutrovi Indii in na sedanjo vojsko v Krimu, smemo tudi pričakovati, da iz zmešnjav in razpertja, ki vlada sedaj, se bo izcimil nov blagoslov narodom vsled nepremakljive stare postave, ki jo svetu, čeravno s kervavim peresom, predpisuje zgodovina od nekdaj.

(Po Unt. a. h. H.)

Krajopisje.

Železniki na Krajnskem.

(Konec.)

Oglja, mehkega in terdega, potrebujejo železniške fužine na leto blizo 65.000 žirgeljnov, ki se iz vse okolice, naj več pa iz Ilovice, deloma iz lastnih, deloma iz ogljarskih lesov dobiva, ki so jim jih Železnikarji v teku časa poprodali. Ako bi se bilo pred leti modro ravnalo, bi Železnikarji za veke imeli potrebnega oglja dovelj. Al — naravnost rečem — po zgolj nerodnosti so se zapletli z bleško grajščino pred nekimi leti v dolgo pravdo zastran Ilovice; vsaka stranka je hotla pravo imeti ter si je nasproti branila les sekati. K tema se je pa pridružila prav po izgledu tistega pravosrednika, ki je v tem kravo molzel, ko sta se dva gospodarja za to pravdala čigava je, še tretja stranka, kmetje, ki so na vrat na nos začeli prodajati ptuji les na vse strani. Kupoval je pa tudi vsaki, in v pravem pomenu besede je ostala v Ilovici „gnjusoba razdjanja“. Zage so po privoljenji gosposke rastle iz tal, kakor gobe v gojzdih po pohlevnem dežji; gojzdje pa so se pokončevali, da je bilo strah; oglja že nihče ni maral kuhati, ker so se dilice veliko bolje prodati zamogle, in eno leto so naše fužine skoraj večidel stale zavolj pomanjkanja oglja. To ravnanje, enako strašnemu požaru ali silni povodnji pa je bilo, kakor že sam zdravi um kaže, uzrok strašnih prepirov, novih tožb, sovražtev, tatvin, bojev, in konec vsega tega je bila sekvestracija Ilovice. Kako in kaj bo zanaprej, se še dobro ne vé; toliko pa je gotovo, da kupčii in izvožnji lesnine iz naših krajev je odklenkalo — menda za vselej. Dervarjev, ogljarjev in kupčevavcov, ki za železniške fužine kurjavo delajo in pripravljajo, se šteje okoli 180.

Rudo dobivajo Železnikarji naj boljšo iz Ilovice, nekaj tudi od Loke, Horjula in iz Smoljeve, ktera poslednja je vendar prav lahka in se le bolj rabi za mečilo druzih bolj terdih rud. Fužinarji se v poslednjem času z lastnimi jamami malo pečajo; vsa ruda se večidel le od ptujih kupuje. Število rudokopov, ki za Železnike delajo, je kakih 35.

Kar se tiče druzih posebnost v Železnikih, imajo za opravljanje dušnega pastirstva dva duhovnika: fajmoštra — zdaj čast. gosp. B. Kersnik-a, in kaplana — zdaj čast. gosp. Zorc-a, ki tudi mladino, pervi v nedeljski, in drugi v delavniški šoli, v kerščanskem nauku podučujeta; dalje enega šolskega učitelja, ki sem ga že zgoraj omenil. — Tudi ces. pošta je tù, ki odhaja in prihaja vsaki teden štirikrat, in ktero zdaj gosp. Jož. Demšar oskerbljuje, zraven pa tudi podružnico teržaške zavarovavnice zoper ogenj in točo. Tudi za tiste ljudí je poskerbljeno, ki si za nekterе dní za male krajcarje veliko upa kupiti hočejo — imamo namreč tudi mi lotrijo. No! in pa tobak in smodke; to se že tako razume, da tudi to na prodaj biti mora, ker brez tega ni življenja.

Srenjske opravila opravlja župan — zdaj gosp. Jož. Globočnik — z dvema svetovavcoma; za varnost in red je tù za selško dolino c. k. žandarska straža, obstoječa iz desetnika in 4 žandarjev, kakor tudi za gojzdni red gojzdnarsk nadzornik. Tudi zdravnik za selško dolino ima tù svoje stanovanje.

Somnjev imamo v Železnikih 4: na dan sv. Antona puščavnika, velikonočni torek, sv. Lovrenca in sv. Andreja dan. Somenj je sicer vselej za blago in živino, vendar živine le malokrat kaj skupaj priženejo. Razun tega je tudi vsaki četertek teržni dan, ki ga pa le redko prodajavci obiskujejo. Drugač pa se dobí tù vsega potrebnega na prodaj, obleke, žita, sočivja, špeha itd., ker je mnogo tergovcov, in tudi slednji fužinski deležnik svojim delavcem potrebno hrano prodajati smé. Štirje mlini pripravljajo moko itd., tri mesnice pa potrebno meso. S kerčmami je posebno Ternje in zgornji konec dobro oskerbljen; tudi raznih rokodelcev se ne manjka.

S poljodelstvom se Železnikarji ne morejo veliko pečati, ker imajo le malo polja. Večidel le sočivje in kaj tacega se doma prideluje. Tudi živine se zavolj pomanjkanja klaje ne more veliko rediti, toraj mnogo mleka, ki je eden poglavitniših živežev tukajšnih delavcev, kmetje nosijo na terg. Sploh pa so Železniki kraj, kjer je dober zrak in dobra zdrava voda, tudi dela in zaslužka je dovelj. Sledoji, kdor pridno delati hoče, prav lahko živí.

Naj pred sklepom še omenim dveh rečí iz okolice: silno bogastvo strešnih plošc (Schieferstein), ki se okoli in okoli lomijo, in zastran svoje posebne dobrote delеč na prodaj pošiljajo, — potem pa tudi vas Dražgoše. Ta vas je utegnila kdaj kako pagansko svetišče biti. Morebiti se vjema to z nekdajnimi fužinami na „štalici“, ktere sem v začetku omenil. Mislim pa to za tega voljo: Bohinci Dražgoše še dandanašnji le Radgaše, in, kakor je skoraj gotovo, prav tako imenujejo. Kakor je znano, se je na Krajnskem v Bohinji paganstvo naj delj časa luči sv. kerščanske vere branilo. Morebiti je ob tistem času v sedanjih Radgašah (Dražgošah) bilo kako svetišče boga Radegasta, in so ga hodili pagani tù sem častit, ker iz Bohinja do sem je skoz Ilovico bližnja pot in je zastran visokih hribov tudi varna. Opraševal sem na vse strani, kaj bolj natančnega v tem pozvediti, pa nihče mi ni vedel kaj povedati.

Tako sklenem popisovanje svojega rojstnega kraja Železnikov s serčnimi željami, naj bi ga mili Bog in njegove prebivavce blagoslovil na veke!

Josip Levičnik.

Novičar iz austrijanskih krajev.

Iz Ljubljane. Današnjemu listu je pridjala kmetijska družba eno pôlo svojih nemških naznanil (Mittheilungen) za tiste gospodarje, ki ne razumejo slovenskega jezika. Obsega pa ta pôla: obdelovanje turšice z mašinami sl. Horski-ga, skušeno na polji gosp. mokriškega grofa Auersperga, poduk obdelovanja senožet in pa rejo sadnih dreves po natičih. Večina tega je čitateljem „Novíc“ že znana; kar pa jim še ni, jim bomo kmali podali tudi v domačem jeziku. — Kmetijska družba je po vsakoletni navadi po sl. deželnem poglavarstvu predložila vis. ministerstvu notranjih oprav popis lanske očitne preskušnje kmetijskih učencov in ob enem poklonila tudi en iztis „umnega kmetovanja“, ktero

spisano od gosp. fajm. Zalokarja, je ona lani na svetlo dala. Na to je prejela od slav. deželnega poglavarstva 19. jan. t. l. sledeče pismo, ktero nam je izročila, naj ga razglasimo po „Novícah“. Takole se glasí: „Visoko c. k. ministerstvo notranjih oprav je z razpisom od 13. t. m., št. 28.331, zapopadek ondašnjega nazvestja, s kterim se je izid lanskih preskušinj kmetijskih učencov na znanje dal, in s kterim se je povedalo, da se nova prenaredba, po kteri je pervo leto kmetijskega uka zdaj v Ljubljani v šoli kmetijske družbe, dobra skazala, z veseljem zaslišalo in svoje popolno dopadajenje nad prizadevami c. k. krajnske kmetijske družbe razodelo, da je dala v slovenskem jeziku knjigo iz vsih razdelkov gospodarstva na svetlo, ki se je dosihmal v domačem jeziku pogreševala in ki je prav pripravno vodílo za djanski nauk gospodarstva v kmetijskih učilnicah“. — Pri gosp. dvornemu svetovavcu grofu Hohenwartu je zdaj vsakemu, kdor ga hoče viditi, na ogled postavljen dragoceni kozarec, ki ga bo krajnska dežela podarila vitezu Ettenreich-u in ga je dunajski zlatár Preleuthner krasno izdelal.

Novičar iz raznih krajev.

Ker je ministerstvo denarstva že od več ces. kancelij uprašano bilo, kako imajo ravnati s prideržbo zagotovšine ali kavcije tacih, ki ne plačajo podpisanega posojila, je ono 18. jan. določilo predpise, po kterih naj se povsod enako ravna; med drugim veleva ta ukaz, da le pri podpisanih 20 gold. se ima celo leto plačila čakati, preden kavcija zapade, in če kesni podpisnik kterega koli zneska svojo posojilno dolžnost pozneje sopet spolne in plača, se ima pri prideržbi zapadene zagotovšine le tadaj ostati, če je bil podpisnik oporen, ali če je skazano, da je podpisnik nalašč tako ravnal, da ni storil svoje dolžnosti. — 5. dan t. m. je zdravstvina komisija na Dunaji oklicala, da ni več kolere tam, za ktero jih je v vsem skup zbolelo 5255, pomerlo pa 1713. Nadškof dunajski, ki je še v Rimu, je na Dunaj poklican, da bo, kakor se govorí, kerstil novorojenega cesarevića ali cesaričnjo; pričakujejo tedaj škofa okoli 20. t. m. nazaj na Dunaj; tudi grof Esterhazy, poročnik austrijanske vlade v Berolinu, je nek le zavolj tega Berolin zapustil, da bo takrat na Dunaji pričujoč. — V Veroni na Laškem so 3. dan t. m. zasledili novo zakletbo zoper austrijansko vlado in 20 naj bolj sumljivih deležnikov zaperli. — V Salcburgu se je 31. jan. spet čvetero ljudí zadušilo po ogeljnem puhu v stanici. — Rusovska vlada je prepovedala, da se iz Poljskega ne smé ne žganje ne špirit v naše cesarstvo voziti. — 24. dan jan. ob treh popoldne je Darinka, nevesta kneza černogorskega Daníla, s slovesnim spremstvom okoli 4000 Černogorcev došla na Cetinje; eno uro pozneje jih je poročal škof zadarski; po poroki je bila velika obed. Svatba je bila, kakor jo „Glas. dalm.“ popisuje, skoz in skoz po starem slovanskem običaji te dežele in poročanje po šegi gerško-slovanskega obreda, pri kterem je posebno to zanimivo, da se ženin in nevesta začasno s svilnim robcom pokrijeta in z dvema ličnima cerkvenima kronama kronata. Drugi dan (25. jan.) je bila narodna veselica in zbrani svatje so šli roko kuševat knezu in knezinji. Vsaki oboroženih Černogorcev je prejel tolar v dar, gerška cerkev v Kotoru 20 cekinov, in ondašnji ubogi 300 fl. — Iz Krima se te dní nič novega ni zvedilo. 24. jan. je odjenjala zima; veliko veliko vojakom iz angležke, pa tudi francozke armade so se vnele očí, da so bolni za tako imenovano snežno slepoto (Schneeblindheit). — Da bi bila rusovska vlada pomirje ponudila, ni res. — 26. jan. je poslala francozka vlada vsim svojim poročnikom pri nemških vladah pismo, v kterem jim priporoča združenje z austrijansko vlado, ker negotovost pruske vlade nikamor ne kaže. — Naj novejše novíce iz Londona od pretekle srede razglašajo, da je Palmerston vendar spravil novo ministerstvo skupaj, ko je popred mnogim drugim, kterim je kraljica izročila sostavo novega ministerstva, sostava spodletela. Palmerston bo pervák (Premier) novega ministerstva, ktero šteje večíno veljavniših poprejšnih ministrov, le Aberdeen, Nevcastle, Russel in še nekteri drugi manj važni so odleteli. — Družtvo sv. Severina na Dunaji spravlja romarje skupej, ki želé potovat v svete dežele, tako, da bojo o veliki noči v Jeruzalemu. Kdor želí to božjo pot storiti, plača za vse skupej 500 fl. in se ima oglasiti pri družtvu do 20. tega mesca. Odrinili bojo 9. marca ob 4. popoldne iz Tersta po morji; 30. dní ostanejo v Palestini (Jeruzalemu, Betlehemu, Nazaretu itd.); 9. maja pridejo spet v Terst nazaj. Žensk ne bojo jemali seboj.

Pomenki dveh učenih mož.

Doktor Gl. Al veste, gospod profesor, kako se delajo topovi (kanoni)?

Profesor Br. Se vé da vém. Ena luknja se naredí, in okoli luknje se vlije mesing. In to je top.

Doktor Gl. Dobro, dobro! Al pa veste tudi: kako se dela mir?

Profesor Br. Tega pa ne vém.

Doktor Gl. Kako da ne? Saj že slišimo to več kot leto in dan. Lejte takole: Tista luknja se vzame iz topa in se zavije v papir. To je mir dan današnji. (Ill. Dorfb.)

Neža Stempiharjeva *).

(Narodna iz Predvora.)

Neža Štempiharjeva
Iz Police práprotne
Ima zálega snubcà
Šímnika z Velésov'ga:
Šímnik je bogat in lep,
Mladi Než'ci le ni všeč;
Ima travnike lepé,
Do Police clo deržé.

Neža Štempiharjeva
Iz Police práprotne
Ima zalega snubca,
Zórmana z Visokega:
Zorman je bogat in lep,
Mladi Než'ci le ni všeč;
Ima sedem desetín
Tud sedemsto kron lastín.

Neža Štempiharjeva
Iz Police práprotne
Ima zalega snubca,
Jenka gor od Jézera:
Jenka je bogat in lep,
Mladi Nežici je všeč,
Ima sto belih kozíc,
Ima sto černih ovčic,
Ima dokaj drobnice
To more bit' kaj volnice!

Kedar Neža v gostje gre
Vselej kolne tistega
K' jej je hvalil Jezero,
K' se ne vid' nič druzega
Kakor gore visoke.

*) Štempihar, Šimnik, Zorman, Jenko so bližnji perimki šedandanašnji v imenovanih vaséh: na Polici — Polici ste pa dvé, ena ima pridavek „práprotna“, ena pa „pšenična“ — v Velesovem, na Visokem in na Jezeru.

Drobtinčica Vodnikova

še menda nikjer natisnjena.

Slavček.

Vidim te, slavče, lačnega,
Kruha na! na! pogačnega!

Pogovori vredništva.

Nekterim g. naročnikom „Novíc“: Tisti gosp. naročniki, ki niso prejeli 1. lista, naj enmalo poterpé, da se drugi natis napravi, ker je pervi popolnoma pošel.

Gosp. D. T.: Skor bi bil pozabil Vam povedati, da gosp. Freyerjev zemljovid „krajnske dežele“ ni (čujte!) ni dobiti v Ljubljani, in da ga ima knjigarnica „Müller's Witwe“ v Beču v založbi. — Gosp. Šk. v T.: Ne žal-misli ni bilo zavolj Oč. Odkritoserčne prijatelske razodetja so vsakemu vredništvu drage in tako tudi iz serca nam; strast protivnikov pa naj gré rakom žvižgat, mi se za tak žvižg še ne — zmenimo ne. — Gosp. A. Z. v N.: Na vprašanje: ali je v poslednjem listu rabljeni „tadel“ slovenska beseda, nimamo nič druzega odgovoriti, kakor da Vas prosimo, naj bi še enkrat pogledali, kako je spred in zad zastavljena z oklepjem „—“. Kadar kaj tacega vidite, mislite si vselej sploh navadno pisateljsko rabo, da je namreč beseda tako zapisana kakor je slišana bila. Kaj tacega nam je večkrat potreba; nismo pa mislili, da tega še vsak naših bravcev ne vé!

Odgovorni vrednik: Dr. Janez Bleiweis. — Natiskar in založnik: Jožef Blaznik.